

senectutem fuerat ad metalla damnati, teste Eusebio de Martyribus Palaestinae ad annum septimum. Atqui S. Joannes tempore persecutionis Domitiani omnino senex erat, ut omnes fatentur; ergo non videtur tunc potuisse ad metalla damnari, ac consequenter Apocalypsis non est scripta sub imperio Domitiani. Addit S. Victorinus quod Joannes ab exilio revocatus fuerit post mortem Tyranni, qui, inquit Kerkherdere, est Nero Antonomasticæ. — Resp.: Apud S. Victorinum expressè habetur quod Joannes in insulam Patmos fuerit relegatus sub Domitiano. Unde nego conseq., et dico non debere videri mirum, etiamsi S. Joannes jam senex ad metalla damnatus fuerit: nam licet leges Romanae in eo faverent senioribus, tamen Romani ex odio magno quo prosequantur fideles christiani, poterunt in eo leges excedere, quandoquidem Christiani eis essent abominabiles. Vide quae dicta sunt in Ep. ad Cor., cap. 15, quæst. 3, in respons. ad obj. 2.

Accedit quod senes potuerint ab opere metallorum liberari, et interim ad metalla condemnari, ut per hoc certam infamiae notam incurrerent; sicut apud nos aliqui, v. g., senes, tametsi similibus operum incapaces, ad infamiae notam incurrendam, condemnari possent ad trimeses. Nec huic responsioni obstat quod cap. 1, v. 9, Apostolus dicat: *Ego Joannes, frater vester, et particeps in tribulatione*; nam per hoc tantum insinuat quod particeps fuerit eorumdem tribulationum, quas patiebantur alii fideles; has autem potuit pati, tametsi ab opere metallorum esset liberatus.

Quantum ad secundum, dico quod, quamvis vox Tyrannus Antonomasticæ posset significare Neronem, tamen hoc non impedit quinominus possit alius, in crudelitate Neroni similis, eadem voce significari; ac proinde nihil obstat quinominus ista vox significet Domitianum, utpote qui, ut S. Hieron. alique antiqui historici ecclesiastici referunt, in crudelitate non multum cessit Neroni.

Obj. 6°: Clemens Alexandrinus, in libro cui titulus: *Quis dives servetur*, apud Euseb., lib. 2 Histor. eccles., cap. 17, hanc de S. Joanne refert historiam: *Ubi tyranno mortuo, ex insula Patmo erat Ephesum reversus, quorundam rogatu ad finitimas gentes proficiscitur, hic episcopus constituturus, illic integras ecclesias ritè dispensaturus...* At cum ad urbem quandam non longè inde distantem se contulisset..., adolescentulum, corporis viribus valentem, vultu et oris conformatione venustum, animi impetu flagrantem, fortè conspicuus, statim in eum qui ibi episcopus erat constitutus, oculos convertit, eumque sic affatus est: *Hinc adolescentulum omni studio, curâ et cogitatione, coram Ecclesiâ et Christo teste, tibi traque fidei commendo.* Addit deinde Clemens Alexandrinus quod ille adolescens evaserit, et factus sit dux latronum; idque *longo tempore*, ut habet S. Chrysost. apud Baronium ad annum Christi 98, num. 18, S. Joannes postea istum episcopum denno invisens, et id inaudiens, descendit equum, et ecurrat ut illum juvenem alicubi reperiret, et reduceret ad meliorem frugem.

Porrò ex prefatis verbis: *Ex insula Patmo, etc.*, manifestum est quod ista historia non tantum quoad finem, sed etiam quoad initium suum contigerit postquam Joannes esset revocatus ab exilio. Atque hinc infert Kerkherdere quod Apostolus non potuerit esse relegatus sub Domitiano, quia requiritur majus tempus ut omnia ista potuerint perfici. Deinde S. Joannes nimis senex fuisset quam ut ea equum posset ascendere, quandoquidem S. Hieron., in cap. 6 Ep. ad Galat. refert Joannem post mortem Domitiani ne incedere quidem amplius potuisse, et solitum ad ecclesiam portare. — Resp., quidquid sit de veritate istius historiae, quam hic quidem non discutere, sed tantisper supponere volo, inde nequaquam sequi quod ex eadem conatur inferre Kerkherdere, siquidem omnia ista etiam post mortem Domitiani contingere poterunt. Cum enim S. Joannes post extinctum hunc tyrannum, juxta aliquos adhuc sex, juxta alios quinque aut quatuor annis supervixerit, facile omnia perfici potuerunt. Supponatur igitur quod in initio primi anni quo S. Joannes ex Patmo rediit Ephesum, et deinde statim visitavit alias circumjacentes ecclesias, ille adolescens fuerit ab ipso commendatus isti episcopo; et deinde idem adolescens post quinque menses aggregatus sit consortio seu societati latronum, et tunc post tres aut quatuor menses dux ab ipsis electus, ducatum istum quatuordecim aut quindecim mensibus egerit, verum erit quod *duces latronum egerit longo tempore*, ut habet S. Chrysost.; nam qui similem vitam egit per tot menses, sano sensu potest in eâ dici mansisse longo tempore. Deinde supponatur quod S. Joannes immediatè post prefatos menses istum episcopum denno invisit, nihil implicat quinominus tunc adhuc, saltem mediante adjutorio aliorum, equum ascendere potuerit. Quidquid sit, Joannem tunc valde senem fuisse liquet ex ipsomet Clemente Alexandrino, qui ait quod *etatis suae obitus*, juvenem illum *pro viribus properè insecutus sit*. Insuper cum idem Clemens subjungat quod S. Joannes jam istum perditum juvenem accedens, ei dixerit: *Miserere laboris mei, fili; ne formides...*, Christus me misit ad te, etiam optimè dici potest quod Deus ipsi ad hoc speciales dederit vires, ut talem scilicet ad bonam frugem reduceret, qui scriptus erat in libro vite, siquidem mira tunc, præcipuè circa apostolos et viros apostolicos agebantur. Quantum verò ad S. Hieron., non hic dicit quod S. Joannes immediatè post mortem Domitiani non potuerit amplius ire aut incedere, sed quod id contigerit in ultimâ ejus senectute, puta anno ultimo vite ejus. Jam autem cum hoc valde benè consistit quod adhuc potuerit incedere in fine biennii, vel initio triennii ab exilio suo. Etenim sæpè videmus quod senes, etiamnum adhuc optimè valentes, post unum alterumque mensem, imò post unum alteram septimanam statim deficiant, et quodammodo corruant.

QUÆSTIO PROÆMIALIS IV.

Quot et quales sint visiones apocalypsicæ.

Resp. et dico 1°: Juxta Bedam, Pererium et Vic-

gam, tota Apocalypsis materia in septem partes sive visiones dividitur: prima incipit à cap. 1, et finitur cap. 3. In hæc visione à v. 9 exhibetur Joanni similis Filio hominis, id est, Christus, in medio septem candelabrorum aureorum, qui illum septem episcopis et ecclesiis Asiae jubet scribere, partim ut in fide constantes sint, partim ut vita sua emendent. Secunda visio incipit à cap. 4, et protrahitur usque ad cap. 8. In hæc videt Joannes agnum, inter quatuor animalia et viginti quatuor seniores. aperire librum septem sigillis signatum. Tertia visio inchoatur à cap. 8, et terminatur cum fine cap. 11. In hæc ostenduntur Joanni in septimo sigillo septem angeli septem tubis canentes, ac magnas clades orbi inducentes. Quarta à cap. 12 usque ad finem cap. 14; in quâ sub figurâ mulieris amictæ sole parturientis, et draconis eam insequentis, Ecclesie persecutiones et simul victoriae, quas de tyrannis referet, describuntur. Visio quinta à cap. 15 usque ad 17; in quâ exhibentur septem angeli, septem phialas et plagas novissimas in orbem effundentes. Sexta à cap. 17 usque ad finem cap. 20; in quâ declaratur damnatio et incendium meretricis magne, puta Babilonis, id est, Romæ paganae; item exitum diaboli et Antichristi, omniumque ejus assecularum. Visio septima à cap. 21 usque ad finem libri; in quâ exhibitur sponsa Agni, Jerusalem nova descendens de caelo, ejusque ornatus, magnificentia et gloria describitur.

Dico 2°: Quales fuerint visiones apocalypsicæ, indicat ipsemet Joannes, cap. 1, v. 10, dicens: *Fui in spiritu*, hoc est, fui raptus mente, fui in visione imaginariâ, vel in extasi. Nam licet visio imaginariâ quandoque fallat, est tamen magis abstracta à rebus corporeis quam sensus externi, idcirco passim appellatur *cognitio spiritualis*, et sæpè dirigitur à Spiritu sancto. Et ita juxta D. Thomam 2-2, q. 174, a. 2, ad 3, factum passim est in prophetis; adeoque et hic in S. Joanne, qui omnia Apocalypsis mysteria non per oculos aut alios corporis sensus percepit, sed per spiritum seu sensum internum. Unde sicuti in spiritu positus spiritualia vidit, ita voces quas audivit spirituales fuerunt.

Observandum etiam est pleraque in Apocalypsi non esse intelligenda in sensu literali proprio, sed in figurato seu metaphorico; verba enim quibus varias figuras Joannes describit, et quas in suis visionibus vidit, non significant id ad quod significandum primario sunt instituta, sed id ad quod Spiritus sanctus, qui verba illa dictavit, ea transtulit; quod est proprium sensus figurati seu metaphorici. Aliquando hic sensus metaphoricus exponitur, v. g., cap. 1, v. 20, uti dicitur: *Candelabra septem, septem ecclesie sunt*; sed cum id ubique non fiat, hinc oritur summa Apocalypsis obscuritas, et illam explicandi difficultas.

CAPUT PRIMUM.

Propontur libri titulus et elogium; dein subditur ejus dedicatio senex Trinitatis. Tertio est prologus continens narrationem primæ visionis; describit enim speciem gloriosam Christi, quem vidit in medio septem candelabrorum.

QUÆSTIO PRIMA.

Qua sint septem spiritus qui assistunt coram Deo.

Vers. 1: *Apocalypsis Jesu Christi*, hoc est, revelatio facta per Jesum Christum; non quidem immediatè, sed mediante angelo. Hinc enim statim subjungitur: *Significavit, mittens per angelum suum sermo suo Joanni*. Dominus Deus ita etiam passim patriarchis et prophetis locutus fuit in antiquo Testamento. *Quam dedit illi Deus*, id est, quam Deus Pater dedit seu revelavit Filio suo Jesu Christo, ut ipse eandem palam faceret suis servis, fidelibus christianis. Etenim apostoli omnia sua dederunt, et acceperunt à Christo, Christus autem à Deo. Porrò Deus Pater Christo Domino non fecit novas revelationes; hic enim et tanquam homo novit omnia. Deus Verbum omnia per naturam ac æternam suam generationem, homo autem Christus omnia novit per hypostaticæ assumptionis gratiam, quæ illi communicavit omnes thesauros divinae sapientiæ; et hoc in primo puncto conceptionis per Spiritum sanctum ex Maria virgine. Proinde de hæc revelatione, non de aliquâ novâ hic loquitur Apostolus.

Vers. 4: *Gratia vobis et pax ab eo qui est, et qui erat, etc.* Aliqui hæc verba accipiunt de Deo Patre. Verum clausula: *Et qui venturus est*, evincit ipsa esse accipienda de Deo Verbo; nam ad extremum judicium non Deus Pater, sed Deus Filius est venturus.

Et à septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt. Per septem spiritibus Primasius, Rupertus et nonnulli alii intelligunt Spiritum sanctum, qui in suis donis est septemplex; existimant enim quod S. Joannes hic septem Asiae ecclesias precetur gratiam et pacem à totâ sacrosanctâ Trinitate, Patre, Filio et Spiritu sancto. Verum hæc expositio non subsistit: nam de Spiritu sancto nullatenus dici potest quod *in conspectu throni ejus sit*, siquidem ipse potius est in throno, ut Dominus Deus, non in conspectu throni, quod more Scripturæ de iis qui Deo ministrant dici solet. Itaque

Resp. et dico: Per septem spiritus intelliguntur septem principales angeli qui assistunt Deo, quasi stipatores ac primores regni ipsius, parati ad omne imperium Dei, vel per se, vel per alios inferiores angelos exequendum, præsertim in curâ et administratione hominum.

Prob. 1° ex cap. 5, v. 6, ubi de eisdem septem spiritibus mentionem faciens S. Joannes, ait: *Et vidi; et ecce in medio throni, et quatuor animalium, et in medio cornua septem, et oculos septem; qui sunt septem spiritus Dei missi in omnem terram*. Ergo prefati spiritus sunt angeli; hi enim à Deo mitti solent. Imò Angelus

idem est quod missus, puta nuntius et legatus. Unde et Zachar. 4, v. 10, hic septem spiritus vocantur *septem oculi Domini, qui discurrunt in universam terram.*

Prob. 2° ex cap. 8, v. 2, ubi isti septem spiritus, qui hic dicuntur esse in conspectu throni, expressè vocantur angeli; ait enim ibidem Joannes: *Et vidi septem angelos stantes in conspectu Dei, et date sunt illis septem tube.*

Prob. 3° quia Tobie 12, v. 15, angelus Raphael ait: *Ego sum unus ex septem qui astantur ante Dominum, scilicet proximè, quasi primi à Rege et summo orbi Governatore: nam aliquoties millia millium assistunt Deo, ut ait Daniel cap. 7, v. 10.*

Obj. 1°: Joannes ab istis septem spiritibus gratiam et pacem postulat fidelibus ecclesiarum Asiae; atqui gratia et pax non potest postulari aut expectari à spiritibus creatis, sed tantum à Spiritu sancto, Creatore; ergo per septem spiritus non possunt intelligi septem angeli. — Resp.: Disting. min.: Non potest postulari aut expectari à spiritibus creatis, tanquam gratiæ et pacis auctoribus vel largitoribus, concedo min.; non potest ab ipsis postulari, tanquam nostris intercessoribus, et Dei administris, nego min.; nam qui in aula regis habet gratiam et favorem principum intimorum regi, habet et gratiam ipsius regis. Et hinc dicimus: *Maria, mater gratiæ, mater misericordiarum; et: Nos culpis solutos, mitis fac et castos, non donando, sed impetrando mansuetudinem et castitatem, æquè ac culpam solutionem.* Et eodem modo Joannes hic invocac ac rogat hosce septem spiritus, ut fidelibus ecclesiarum Asiae gratiam et pacem à Deo impetrent; ac proinde hic astruit invocationem sanctorum, contra hereticos. Unde non tantum significat hosce septem spiritus assistere Deo, ut vult Beza, sed etiam nobis præesse et succurrere, ac, ut magis ope suâ succurrant, eam nobis esse implorandam.

Obj. 2°: Postquam S. Joannes gratiam et pacem precatus erat à septem spiritibus, eam etiam precatur à Christo, dicens: *Et à Jesu Christo, qui est testis fidelis, etc.*; atqui absurdum est gratiam et pacem precari à septem angelis prius quam à Jesu Christo; ergo per septem spiritus non possunt intelligi septem angeli. — Resp.: Neg. min.; nam cum prius locutus fuisset de Christo, quatenus est Deus, illis verbis: *Ab eo qui est, et qui erat, postea de eodem loquitur, quatenus est homo; et idè eum ponit post istos septem angelos, quia ipse secundum humanam naturam, in qua fuit passibilis, est inferior angelis, juxta illud Davidis, psal. 8: Minus est eum pendere vultum ab angelis, quod ita de Christo intelligit S. Paulus ad Heb. 2, v. 7; deinde cum in sequentibus plura de Christo dicere intenderet, idoneè, iterum perteret Christum, maluit prius angelorum mentionem facere, ut postea sine ullâ interruptione de eo loqueretur.*

Petes de qua visione agit S. Joannes, v. 7 dicens: *Ece veni cum nubibus, et videbit eum omnis oculus.* — Resp. quod agat non tantum de visione piorum, sed etiam impiorum; idque satis patet ex sequenti-

bus: *Et qui eum pupugerunt; eodem modo loquitur cap. 19 sui Evangelii, v. 37: Et iterum alia Scriptura dicit: Videbunt in quem transierunt; est autem propheta Zacharie, cap. 12, v. 10: Et effundam super domum David et super habitatores Jerusalem spiritum gratiæ et precum; et aspiciet ad me quem confixerunt.* Clarum est quod Zacharias agit de passione Christi Domini, ac per ipsum promittit redemptionem et reparationem Judaici populi ac totius mundi. Porrò Judæorum in Christum Dominum, quem pupugerunt seu confixerunt, aspectus est varius: alius per fidem ac dilectionem, alius per zelum et odium. Et ita ipsum hodiè aspiciunt, et usque ad extremum judicii diem aspiciunt Judæi, et quotquot alii de ipso audiverunt vel audient. Quidam in ipsum cum dilectione et obedientiâ credunt; quorundam perfidia ipsum blasphemant et odit. Eundem omnes aspiciunt in extremo judicio; electi cum dilectione et gaudio, reprobi cum horrore et fletu. Isto duplici modo Judæi in ipsum aspexerunt, etiam dum pendebat in cruce. Nec enim dubitandum videtur quin impii crucifixores per illam subitam et miraculosam solis eclipysim, aliaque tunc facta portenta, fuerint acti in summam præcæ conscientie horrorem, et ex eisdem aliqui penitentiam egerint; alii verò in pertinaciâ suâ peristerint. Hunc aspectum in Evangelio, extremi diè aspectum S. Joannes prædicat in presenti loco. Subjungit autem: *Et plangent super eum omnes tribus terræ.* Hoc etiam desumptum est ex Zachariâ prophetâ, qui ita persequitur: *Et plangent eum placenti quasi super unigenitum, et dolebunt super eum, ut doleri solet in morte primogeniti.* Quod etiam in passione dominicâ impletur gratiâ, ac in extremo judicio magis implendum. Etenim in ejus passione non solè pie femine, sed et plurimi Judæi tundeant sua pectora, fientes et profitentes ipsum esse Dei Filium; et in extremo diè omnes scelerati Judæi, ipsique etiam crucifixores, plangent et defleant suum facinus, ut ad longum exponit S. P. Aug., lib. 20 de Civ. Dei, cap. 50. Attamen tantis sceleratorum planetis infructuosus erit, quia non ex amore Redemptoris, sed ex solo horrore penarum exprimitur. *Penitentiam (sterilem) agentes, et præ angustâ spiritus genentes, Sap. 6, v. 5.*

QUESTIO II.

Quid intelligatur per poderem in qua Christus apparuit.

Vers. 12 et 15: *Et conversus vii... in medio septem candelabrorum aureorum similes Filio hominis, vestitum podere, id est, veste talari usque ad pedes demissâ, quæ erat manicata, cinguloque astringebatur, et testatur S. Hieron., epist. 128, ad Fabiolam. Porrò Ribera et Pererius per hanc vestem intelligunt tunicam liberam, quâ utebantur sacerdotes veteris legis. Attamen vero similis est, poderem quâ S. Joannes Christum vidit amictum, fuisse tunicam hyacinthinam, sive violacei coloris, quæ erat propria summis sacerdotibus veteris legis; in cuius etiam extimâ orâ juxta pedes pendebat septuaginta duo tintinnabula aurea cum totidem malis punicis.*

Et ratio hujus est primò quòd in versione septuag.

Interp., Exod. 28, v. 31, ubi distinctò de utraq; pontificis tunicâ agitur, et quæque suo nomine ab aliâ discriminatur, nomine *poderis* designetur tunica hyacinthina. Secundo, quia Christus in habitu isto, non quasi sacerdos minor, sed quasi pontifex, septem ecclesiarum curam gerebat, apparebat. Atqui sola hyacinthina, propria pontifici, significat pontificatum christo; ergo, etc. Tertio, quia tunica linea tantum usque ad crura descendebat, ait S. Hieron., epist. 128; hyacinthina verò usque ad talos. Hæc ergo propriè est poderis, id est, talaris, non illa, licet à S. Hieron. illa quoque subinde vocetur *poderis*, quòd ad pedes, id est, ad tibias et crura descenderet.

Vers. 16: *... Et de ore ejus gladius utraq; parte acutus exibat.* Ita et infra, cap. 19, v. 15, dicitur: *Et de ore ejus procedit gladius ex utraq; parte acutus, ut in ipso percuciat gentes, utique in extremo judicio gentes peccatrices.* Istiusmodi gladio Cherubim primos parentes eiecit à paradiso, et omnem eò redempti viam illis præcludit. Hinc et eodem gladio Christus Dominus in extremo judicio peccatores percuciet, projiciet in infernum, et ipsis præcludet omnem viam exeundi. Et certè ista ejectio fuit figura et imago hujus projectionis. Iste igitur gladius significat Christi Domini supremam judicialium potestatem. Ita exponunt varii, Attamen licet hæc expositio posteriori cap. 19 gladio forsitan quadret, inde tamen non sequitur quòd quadret huic; etenim apud prophetas eadem vox quandoque significat diversa. De presenti autem hujus capitis gladio vero similior videtur expositio Tertulliani, qui, lib. 5 contra Marcionem, cap. 44, ita scribit: *Joannes in Apocalypsi ensem describit ex ore Dei procedentem, bis acutum, præacutum, quem intelligi oportet sermonem divinum, bis acutum duobus testamentis, legis et Evangelii; acutum sapientiâ, infestum diabolo, armamentum nos adversus spiritualia nequitiæ et concupiscentiæ.* Ratio verò hujus est quòd Christus Dominus hic apparuerit tanquam grassantium in Ecclesiâ tunc vitiorum corrector et corrector; quod minus exequitur per virtutem et spiritum utriusque Testamenti. Proinde hic gladius significavit supremam ejus pontificalem ac doctorem auctoritatem. Unde etiam S. P. Aug., tractans presentem Apocalypsis locum, lib. 20 de Civ. Dei, cap. 21, ait: *Scriptura sermonem Dei dicit gladium bis acutum, propter aciem geninam testamentorum duam.* Verbum enim Dei ex utroque testamento de promptum, si Spiritus sanctus aciem ejus acuat, et impetum addat, altissimè in corda hominum penetrat, idèque hoc unicum est instrumentum et telum, quo pastores et prædicatores corda subditorum ferire debent.

CAP. II, III.

Dicitur angelus S. Joanni quid velit scribi septem ecclesiarum episcopis, scilicet Ephesino, Smyrneni, Pergamensi, Thyatrensi, Sardensi, Philadelphensi, et Laodicensi.

QUESTIO PRIMA

Quis fuerit episcopus Ephesinus.

Cap. 2, v. 1: *Angelo Ephesi ecclesie scribe. Quòd*

per septem angelos, quibus hic jubetur scribere S. Joannes, intelligatur septem præcipuarum Asiae ecclesiarum episcopi, communis et certa est omnium interpretum sententia. Etenim hic scribit angelo, id est, episcopo, Ephesi, Smyrna, etc., eosque tum meris episcopalis monet, corrigi et instrui. Porrò episcopi rectè dicuntur angeli, quia sunt internumi Dei ad populum, Unde Malachi 2, v. 7, dicitur: *Labis sacerdotis custodient scientiam, et legem requirunt ex ore ejus: quia angelus Domini exercituum est.* In que verba ita scribit S. Hieron.: *Angelus, id est, nuntius, sacerdos Dei verissimè dicitur, quia Dei et hominum requæster est, ejusque ad populum nuntiat voluntatem.* At quoniam hic septem episcopi fuerint, satis incertum est. Interim ut ordine procedamus, et quòd vero similis apparet, proferamus.

Resp. et dico: Episcopus Ephesinus tunc temporis fuit S. Timotheus. Probatur quia quòd Timotheus à S. Paulo ordinatus et constitutus fuerit Ephesorum episcopus, manifestum est ex utraq; eisdem Epistolâ ad Timotheum scriptâ. Jam autem ista ordinatio contigit vel anno æræ vulgaris 57, ut volent nonnulli, vel probabilius anno 64, ut nos demonstravimus quæst. 2 in Epist. ad Timoth.; ac consequenter, quia Timotheus admodum juvenis fuerat creatus episcopus, ut colligitur ex 1 ad Timoth. 4, v. 12, verò similiter supervixit usque ad tempus quo scripta est Apocalypsis; siquidem hæc scripta est circa annum 95, et Timotheus martyrio coronatus est, vel anno 97, ut refert Tillemontus, tom. 2, notâ 6 in Timoth., vel anno 109, ut ex S. Ignatio constat evincere Baronius ad annum Christi 109.

Obj. 1°: Illa que hic narratur de episcopo Ephesino non videntur posse convenire Timotheo; nam incredibile est Timotheum, utpote virum sanctissimum, primam charitatem reliquisse, et alios defectus habuisse, qui narratur v. 4 et 5. — Resp.: Neg. assumpt., quia magni etiam sancti inter persecutiones et pressuras tedio affecti, Deo hoc ad eorum humilitationem et gratiæ suæ commendationem permittente, de fervore charitatis aliquid quandoque remittunt. Quale fortassè etiam, juxta Fromondum, acciderat Paulo, dum loquens de tribulatione quæ ei acciderat in civitate Ephesinâ, ait: *Supra modum gravoti sumus, supra virtutem, Ita ut tardet nos etiam vivere, 2 ad Cor. 1, v. 8: nam apostoli etiam post missionem Spiritûs sancti peccabant quandoque venialiter. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est, inquit S. Joannes, Epist. 1, cap. 1, v. 8. Cùm igitur v. 4 non dicitur quòd episcopus ille absolutè et simpliciter charitatem amiserit, sed tantum quòd primam charitatem reliquerit, videtur id intelligendum esse de primo illo fervore charitatis quo ardebat in principio episcopatus sui; ac proinde non est existimandum, ipsum per peccatum mortale à charitate excidisse, sed pristinum solum fervorem reliquisse, adeoque tantummodò venialiter deliquisse. Nam Christus hic ejus patientiam, zelum, aliaque opera illustra, non*

tantum præterita, sed etiam præsentia, laudat et mirè extollit; quod haud dubiè non faceret, si ageretur de peccato mortali. Videtur ergo S. Timotheus nonnihil intempusè in prædicando verbo Dei, in labore convertendi Ephesios; eò quòd videret Judeos et gentiles sibi pertinaciter obstistere. Unde partim ex pusillanimitate et tepore, partim ex prudentia humanà, suggerente quòd pacis causà oporteret remissius agere, ne nimio zelo magis rem christianam turbaret, et infideles contra se suosque concitaret, de pristino evangelizandi ardore nonnihil remisit. Monitus autem hic à Christo, per S. Joannem, remissionem suam corripuit, et primum fervorem prædicationis resumpsit, fervèdque reprehendit cultores Diane; idèoque ab iis martyrio affectus est.

His addi potest quòd, cum hoc in loco ecclesiarum angelì, seu episcopi, representaverint omnem suam ecclesiam, S. Joannes notet et culpet non ipsorum duntaxat peccata, sed etiam eorum ecclesiarum, in quarum pastores subditorum culpa et reprehensio redundat. Vide S. Aug. lib. quem post Carthaginensem collationem ad Donatistas scripsit, cap. 22.

Obj. 2°: Tempore quo S. Joannes scripsit Apocalypsim, ecclesie Ephesinæ episcopus erat S. Onesimus. Prob. assumpt., quia quòd hic à S. Paulo ordinatus fuerit Ephesiorum episcopus, apertis terminis habetur in Martyrologio Romano die 16 februarii, ubi ita legitur: *Natalis B. Onesimi, de quo S. Paulus ad Philemonem scribit, quem etiam post S. Timotheum Ephesiorum episcopum ordinavit.* Jam verò apud omnes certum est quòd Onesimi consecrator S. Paulus martyrio affectus sit sub Nerone; ergo et tunc jam inde Timotheus erat mortuus uti contendit Ribera; aut saltem mortuus fuit sub Domitiano ante scriptam Apocalypsim, ut tradit Simeon Metaphrastes. — Resp.: Neg. assumpt. ejusque probationem; nam quòd Timotheus tunc nondum esset mortuus, satis clarè patet ex Epist. 2, utpote quam S. Paulus non dià ante mortem suam ad ipsum scripsit, uti liquet ex cap. 4, v. 6. Vide que desuper dicta sunt in Epist. ad Timoth., quæst. 5. Quantum autem ad Martyrologium Romanum, sensus verborum illius videtur posse esse hic: Post ordinatum Timotheum tandem S. Paulus etiam Onesimum ordinavit Ephesiorum episcopum, non quidem ut tunc Ephesiorum ecclesiam gubernaret, sed ut Timotheo in episcopatu Ephesio succederet. Denique quantum ad Metaphrastes, hic nullam meretur fidem, cum sibi repugnantia scribat; dicit enim 22 januarii Timotheum mortuum esse sub Domitiano, post scriptum à Joanne Evangelium; et 27 decemb., agens de Joanne, dicit ipsum scripsisse Evangelium post reditum ejus ab exilio in Asiam, mortuo Domitiano.

In laudem episcopi Ephesini subjungit S. Joannes, v. 6: *Hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quorum hæresis erat licere fornicari, et promiscuè uti feminis etiam conjugatis.* Origo eorum juxta varios fuit à Nicolao Antiocheno, uno ex septem primis diaconis; quem SS. Epiphani., hæres. 25, et Hieron.,

epist. ad Heliodorum, tanquam hæresiarcham accusant. Attamen Clemens Alexandrinus, lib. 5 Strom., et S. P. Aug., hæres. 5, alique ipsum excusant, nec hæresim docuisse, sed homines turpitudinibus deditos, ex quodam imprudenti ejus facto occasione hæreses arripuisse asserunt. Cum enim Nicolaus de zelo *pulcherrimè conjugis culparetur*, ait S. Aug., *velut purgandi se causà permisisse fertur, ut eam qui vellet haberet. Quod ejus factum in sectam turpissimam versum est, quà probatur usus indifferens feminarum.* Non igitur Nicolaus docuit hæresim; sed cum de zelotypià accusatus, fortassè ex indignatione dixisset: En uxor mea, utimini si libet, ut intelligat quàm parùm sim zelotypus; homines quidam alii ad libidinem proni arripuerunt inde occasionem permittendi promiscuum uxorum et feminarum usum, quasi ex sententià diaconi, Spiritu sancto pleni, id fore licitum.

QUESTIO II.

Quis fuerit episcopus Smyrnenis; item Pergami et Thyatiræ.

Vers. 8: *Et angelo Smyrne ecclesie scribe.* Hunc angelum, seu Smyrnensem episcopum, fuisse S. Polycarpum, communis est interpretum sententia, cui plurimum favet chronologia et temporis ratio; nam, juxta Eusebium, in Chronico, ad annum 95, S. Polycarpus martyrium subit anno 109, cum jam Christo servivisset, ut ipse moriens prædixisset, annos 86. Igitur ad Christum conversus fuit anno 85. Ac proinde circa annum 95, quo scripta est Apocalypsim, jam duodecim annos fuerat christianus; et consequenter poterat tunc esse episcopus; imò fuisse inde eruitur quòd à S. Joanne Smyrne episcopus sit ordinatus, ut testatur S. Hieron., lib. de Script. eccles. Jam autem S. Joannes post scriptam Apocalypsim, rediens ab exilio, utpote plane senex, ad vicinam Ephesum se contulit, ibique Evangelium scripsit; ac paulò post ibidem obiit. Unde non videtur Smyrne post hæc tempora fuisse, ut ibi ordinaret episcopum.

Vers. 9: *Scio tribulationem tuam, et pauperatem tuam, pauperatem rerum temporalium; hinc enim sequitur: Sed dives es, utique in animà tuà.* Smyrnenis ecclesie tribulatio tunc fuit tanta ut Polycarpus frequenter exclamaverit: *Dominè Deus! in que tempora me reservasti?* Ita lib. 4 Histor. Eccles. c. 14, testatur Eusebius Cesarensis. Istius pauperatis et omnis tribulationis auctores videntur fuisse perdidit Judæi, qui suos fideles contribules spoliaverunt omnibus bonis: nam et ita fecerunt Thessalonice, ut liquet ex 1 ad Thess. 2, v. 14, ac per totam Palestinam, ut patet ad Heb. 10, v. 34, ubi dicit Apostolus: *Rapinam honorum vestrorum cum gaudio suscepistis.*

Blasphemaris ab his qui se dicunt Judæos esse. Quòd perdidit Judæi S. Polycarpum singulariter oderint, manifestum est ex præfato Eusebii loco, ubi affirmat odium fuisse tantum, ut ipsi jam centum annorum seni damnato ad vivicomburium crudeliter insultaverint, et ad ejus tormenta agenda congresserint ligna, et injecerint in rogam. Et hi jactabant se Judæos esse, id est, gloriabantur in nomine Judæi, quòd Hebræicè

confitentem et audientem Deum significat; quasi ipsi verè confiterentur et laudarent Deum, qui Christum Dei Filium, et Messiam in lege et prophetis promissum, ac servos ejus sævissimè persequebantur. Sed non erant, quia unicuique legis finis est Christus ad justitiam omni credenti; idèoque qui in lectà et observatà lege non intelligunt nec venerantur Christum, non sunt veri Judæi. Etenim veri Judæi et Deum confitentem sunt christianiani. *Non enim qui in manifesto, Judæus est; neque qui in manifesto, in carne, est circumcisio; sed qui in abscondito, Judæus est; et circumcisio cordis in spiritu, non literà; cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est,* ad Rom. 2, v. 28 et 29; et idèò etiam S. Joannes hic subjungit: *Sed sunt synagoga Satanae,* quia nempe ob perdidit erant exheredati à Domino Deo, et traditi in potestatem diaboli. Et certè synagoga, cui olim præsedit Dominus Deus, post patrata in Christum facinora, cepit diabolus presidere.

Vers. 10: *Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem, utique per decreta imperatoris Domitiani, et per Asiam proconsulem; etenim Smyrna erat amplissima civitas, habebat amphitheatrum, et similes augustas fabricas; et proconsul aut habitabat illic, aut frequenter morabatur; atque ita isti fideles erant obnoxii Romanis persecucionibus.* Christus igitur Dominus Polycarpo prædicit quòd non solum à perdidit Judæis, sed etiam à gentilibus ejus Ecclesie sit passura duras persecuciones; atque ita ipsum animat ad gloriosam certamina. Porrò hæc rectè dicuntur immitti per diabolum, quia fuit ex ejus motu per homines iniquos, illius membra atque instrumenta.

Haebitis tribulationem diebus decem. His verbis significatur quòd ista persecutio duratura esset parvo tempore, seu ad paucos dies. Quòd enim apud Smyrnenes nullus sub Domitiano, sed multi, inter quos et ipse Polycarpus, sub Marco Aurelio Antonino sint passi martyrium, testatur Eusebius, lib. 4 Histor. eccles. Itaque omnes quos Domitianus incarcerationaverat, fuerunt liberati ac dimissi. Et hinc Apocalypsis dicit: *Ut tentemini,* hoc est, ut duntaxat circa mortem et martyrium tentemini. Mox autem memorata liberatio fuit facta statim post Domitiani mortem, quando novus ac mitior imperator Nerva et Romanus senatus omnia illius acta ob nimiam crudelitatem resciderunt, atque ita omnibus per ipsum vinctis resoraverunt carceres. Porrò, ut supra dictum est, ad annum duravit. Et hoc modicum tempus Christus Dominus appellavit decem dies. Et etiam S. Polycarpus tunc incarcerationatus fuerit, ignoramus.

Esto fidelis usque ad mortem: S. Polycarpum, quem in multis laudavit, et in nullo culpavit, Christus animat ad constantem et finalem perseverantiam, et ipsi prædicit crudele martyrium; ac insuper spondet præmium, dicens: *Dabo tibi coronam vite.* Et reverà ejus martyrium fuit admodum crudele: nam ab ardenti

rogo, ut in Babylonicà fornace tres Hebræorum pueri, comburi non potuit; uti testatur Eusebius, qui de hæc re, lib. 4 Histor. eccles., cap. 14, ita scribit: *Ad extremum cum nefarii homines viderent ejus corpus ab igne minime consumi, carnifici mandata dederunt, ut propè ad rogam progressus, illum stricto ense confoderet. Quà re confecta, ita curiosè efflavit, ut ignem prostris extingueret.* Ad quæ omnia suffrenda opus fuit magnà constantià.

Vers. 12: *Et angelo Pergami ecclesie scribe.* Hunc episcopum fuisse S. Carpum, arbitrantur varii; idèò idèò, quia Eusebius affirmat S. Carpum cum quibusdam aliis fuisse Pergami passum eodem anno quo Smyrna fuit passus S. Polycarpus. Et licet hodiernum Romanum Martyrologium die 43 aprilis dicat ipsum fuisse Thyatiræ episcopum, hoc tamen nec Eusebius dicit, nec aliqua antiqua Martyrologia. Et antiquum Romanum Martyrologium habet: *Pergami, S. Carpi episcopi,* qui loquendi modus palam insinuat ipsum fuisse istius loci episcopum. Verùm quidquid sit, ego pato prostris incertum esse quis tunc temporis Pergami, item quis Thyatiræ ecclesie fuerit episcopus.

Porrò licet Christus Dominus episcopi Pergamensis in fide constantiam plurimum laudet, tamen addit quòd pauca adversus ipsum habeat: scilicet quòd nimis indulgeret sustineret tenentes doctrinam Balaam, id est, doctrinam Nicolaitarum, ut liquet v. 15, quæ erat omnino similis illi quem Numer. 24 Moabitis prædicaverat perversus propheta Balaam. Etenim Nicolaitæ instar illius docebant licitum esse fornicari, edere lautè quoscunque cibos, etiam si essent idololatra, veilita decreto apostolico Act. 15, ut gula hæc esset fomentum luxurie. Quia igitur cum his hæreticis episcopus Pergamensis negligentius agebat, et eorum sectatores non satis efficaciter compecebat, idèò subjungitur v. 16: *Penitentiam age,* timorem depelle, animum sume, et audacter contra Nicolaitas decerta, eosque pro viribus extirpa.

Vers. 18: *Et angelo Thyatiræ ecclesie scribe....., v. 19: Novi opera tua, etc.* Christus Dominus affirmat hunc episcopum fuisse sanctissimæ vite. Ipsum enim laudat à fide in Deum, à charitate in pauperes, à diligentia in episcopali ministerio, à potentia in adversitatibus, et à quotidiano in istis omnibus profectu, uti satis manifestum est ex his verbis: *Opera tua novissima plura prorsus habes.* Interim, v. 20, ipsum arguit quòd permittat mulierem Jezabel, quæ se dicit prophetam, docere et seducere servos Dei, fornicari, et manducare de idololatriis. Rupertus, Pererius et A. Lapide putant hanc Jezabel fuisse nobilitem et potentem aliquam mulierem hæreticam, quæ prophetissimam se mentiendò propagavit hæresim Nicolaitarum, docens licere fornicari et edere idololatria. Et certè plura habemus talem feminarum exempla. Etenim Priscilla et Maxilla fuerunt Montano auctrices hæresis; et Quintillam, quæ Tacianam prædicabat hæresim, Tertullianus refutat lib. de Baptismo. Similem feminam, quæ etiam sacrificare audebat, in Ponto grassatam scribit S. Firmilianus Cesarensis in Cappadocia episcopus

in suâ famosâ ad S. Cyprianum epistolâ. Et S. Hieron., epist. ad Ctesiphontem, notat omnes hæreses propagatas esse per mulieres.

Atamen Primasius et Andreas Cæsarensis episcopus censent hic esse locutionem tropicam, et per hæc Jezabelem intelligi ipsam hæresim Nicolaitarum. Porrò vera Jezabel fuit filia regis Sidoniorum, uxor Achab regis Israel, sceleratissima mulier, præsertim in idololatriâ; nam et seduxit suum maritum in varia crimina. Et hinc ipsi rectè comparatur hæresis, quia et hæc seducit sibi credentes, idque jaetando, et suis seductis persuadendo se esse prophetidem, seu divinam veritatem. Thyatiræ igitur episcopus hic arguitur quòd istam hæresim non satis diligenter ac fortiter impedit; hocque fuit unicum ejus peccatum.

Vers. 22: *Ecce mitam eam in lectum.* Per lectum Primasius intelligit cæcitatem mentis et obstinationem, in quò pravi homines ita requiescunt, ut credant se benè agere; alii intelligunt infernum. Et utrumque rectè intelligitur: nam primò perversi homines mittuntur in reprobum sensum, et deinde in infernum, in quo semperitèr morbis seu tormentis cruciandi sunt omnes, præsertim hæretici, quos divina bonitas multo tempore invitavit ad penitentiam, et qui noluerunt ipsam agere. De similibus enim scribit S. Paulus ad Rom. 2, v. 5: *Secundum duritiam tuam et impenitentiam cor thesarizas tibi iram in die iræ.* Porrò, inharerendo expositioni Primasii et Andree Cæsarensis, per mulierem Jezabel intelliguntur non omnes apud Thyatiram Nicolaitæ, sed omnes et soli istius hæresis principes seu prædicatores.

Et mechatur cum eâ, etc. Christus Dominus dicit alios Jezabelis filios, alios esse qui cum ipsâ mechantur. Ejus filii sunt per ejus hæresim corrupti ac in ipsâ pertinaces homines; ejus mæchi sunt istius hæresis sectatores, qui necdum devenerunt in plenam pertinaciam. Apocalypsis ambros invitât ad penitentiam, quam nisi egerint, mæchis maximam tribulationem, filiis minatur et prædicat mortem, utique primam et secundam. Utrumque prædicat etiam mæchis; ipsam tamen, quòd maior futura sit, appellat solummodo maximam tribulationem. Ipsi Jezabeli auferunt omne penitentiae tempus, ejus filii ac mæchis indulget adhuc aliquid patientiæ.

QUESTIO III.

De iis quæ concernunt trium aliarum ecclesiarum episcopos.

Cap. 5, v. 4: *Et angelo ecclesie Sardis scribe: Hæc dicit qui habet septem spiritus Dei et septem stellas.* Quis fuerit hic Sardensis episcopus, prorsus ignoratur. Porrò per septem spiritus Dei septem primarij angeli, per septem stellæ intelliguntur septem harum ecclesiarum episcopi. Christus Dominus ascribit sibi hunc titulum, ut ostendat omnia sibi subjecta, non tantummodo terrena, sed etiam celestia.

Nomen habes quòd vivas, et mortuus es. Nonnulli existimant Sardensem episcopum hic argui de hypocrisi; nam hypocrite apud homines habent nonnum-

quòd vivant, et mortui sunt apud Deum. Sed aliud exigere videntur verba sequentia: *Esto vigilans, et confirma cætera quæ mortura erant.* Hæc enim demonstrant istum episcopum argui de tepore, socordia ac negligentia episcopalis officij, in scandalis avvertendis, in corripiendis ac reprimendis hæreticis, etc. Propter rectam fidem et quadam bona opera apud homines nomen habebat quòd viveret, sed propter negligentiam erat mortuus apud Deum. Et hæc negligentia fuit tanta, ut tota ferè ista ecclesia fuerit eversa per hæresim. Atque ob hanc rationem ipsi præcipitur: *Confirma cætera quæ mortura erant;* hoc est, tot è tunc ecclesie membris sunt occisa per hæresim, ut pauca supererant; proinde evigila et cura ne et ista moriantur. Quare magna fuit istius episcopi negligentia, ac consequenter peccatum mortale. Et hinc subjungitur: *Nou enim invenio opera tua plena,* nempe opera tua bona, per que nomen habes quòd vivas: nam fraternâ, adeoque et divinâ charitate cares; atque ita omnia tua, licet bona, opera sunt vacua, quia nimirum plenitudo legis, idèque et omnium honorum operum, est charitas, ut dicitur ad Rom. 13, v. 10.

Vers. 5: *In mente ergo habe qualiter opereris et audieris,* hoc est, considera et reminiscere quibus conditionibus et pactis acceptis episcopatum. Etenim omnis episcopus istam dignitatem accipit sub onere, de quo 2 ad Timoth. 4 dicit S. Paulus: *Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac evangelium, ministerium tuum imple. Sobrius esto.* Etiam considera qualiter hæc audieris, seu per obedientiam expleveris; audire enim hic ponitur pro obedire, quod frequens est in SS. Litteris. Et hinc sequitur: *Et serva,* hoc est, quia usque nunc non obdixisti, neque servastî, jam tandem incipias servare ac obedire.

Vers. 7: *Et angelo Philadelphie ecclesie scribe.* Quis iste Philadelphie angelus fuerit, etiam ignoratur: nam, licet Areolus et Lyranus opinentur quòd fuerit S. Quadratus, de quo in Martyrologio Romano, die 26 maji, tamen id à vero prorsus alienum apparet: nam S. Quadratus Atheniensium episcopus fuit, ut patet ex S. Hieron., lib. de Script. eccles., verbo *Quadratus*, ubi ita scribit: *Quadratus Apostolorum discipulus, Publico Athenarum episcopo, ob Christi fidem martyrio coronato, in locum ejus substituitur, et Ecclesiam, grandi terrore dispersam, fide et industria suâ congregat.* Nec ullus antiquus scriptor dicit illum antea fuisse episcopum Philadelphensem; ac proinde sententia Areoli et Lyrani non videtur posse sustineri. Interim insignis et excellenter sanctus vir fuit iste Philadelphie angelus, et similis angelo Symnensis, qui de nullâ culpâ et negligentia reprehenditur.

Hæc dicit Sanctus et Verus, qui habet clavem David. Ista verba desumpta sunt ex cap. 22 Isaiæ prophete, ubi Dominus Deus Sobnam præpositum templi affirmat à se ejiciendum propter demerita; et adjungit, v. 20: *Et erit in die illâ: Vocabo servum meum Eliacim filium Helcie,* v. 21: *Et induam illum tunicâ tuâ, et cingulo tuo confortabo eum, et potestatem tuam dabo in manu ejus; et erit quasi pater habitantibus Jeru-*

salem et domui Juda; v. 22: *Et dabo clavem domus David super humerum ejus; et aperiet, et non erit qui claudat; et claudet, et non erit qui aperiat.* Davidis domus Ecclesiam, præposituræ à Sobnâ in Eliacim translatio præfiguravit antiqui Testamenti ac sacerdotij extinctionem, et omnis istius dignitatis translationem in novum Testamentum ac sacerdotium. Proinde clavem domus David, quam unâ cum aliis ornamentis Dominus Deus transtulit à Sobnâ in Eliacim, erat summa in domum Davidis potestas, et præfigurabat supremam ac plenam potestatem in novi Testamenti Ecclesiam. Etenim clavem in Scripturis tam veteris quàm novi Testamenti idè potestatem significat, quia qui clavem palatii aut alicujus domus habet, potest liberè eam intrare, et alios intrmittere aut excludere prout libuerit: adeoque cæteros quodammodo subjectos sibi habet. Quare præfati loci hic est sensus: Hæc dicit Sanctus et Verus, qui habet supremam potestatem regnandi in domo et solo regis Davidis, sive in Ecclesiâ, quæ per domum Davidis mysticè designatur. Unde angelus ad P. Virginem: *Dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, etc.,* Lucæ 1, v. 32.

Qui aperit, nimirum ostium domus David sive Ecclesie electis suis, quos per fidem et gratiam in Ecclesiam militantem, et deinde per gloriam in triumphantem intromittit. *Et nemo claudit,* id est, nemo claudere potest, et ab Ecclesie ac cæli introitu arceere eos quibus Deus per æternam prædestinationem aperire voluerit. *Claudat,* scilicet infidelibus et reprobis, qui propter peccata sua excludi merentur. *Et nemo aperit,* hoc est, nemo aperire potest; nam *si incluserit hominem, nullus est qui aperiat,* Job 12, v. 14. *Claudat autem Deus, quando non aperit, quia humana mens ad perditionem suam sufficit sibi dimissa,* ait in illum locum S. Gregorius. Quia verò Christus per meritum suæ crucis ostium Ecclesie militantis et triumphantis electis suis aperit, idè crux Christi à nonnullis etiam vocatur Christi clavem.

Vers. 8: *Scio opera tua,* nempe quæ sequuntur: *Servastî verbum meum, et non negastî nomen meum.* Episcopus hunc Christus Dominus laudat per omnia. Videtur autem esse ille ipse quem in epistolâ ad Philadelphenses laudat S. martyr Ignatius his verbis: *Videns episcopum vestrum, cognovi quia non à senectipso, neque ab hominibus promotus est in ministerium ad communionem pertinens, neque per inanem gloriam, sed in dilectione Jesu Christi, et Dei Patris, ejus expavescens mansuetudinem. Aptus est enim mandatis Domini, et in justitiâ ejus sicut chordæ citharæ; et est irreprehensibilis non minus Zachariâ sacerdotæ.*

Dei coram te ostium apertum. Simile quòd etiam habetur 1 Cor. 16, ubi dicit S. Paulus: *Permancebo... Ephesi usque ad Pentecosten; ostium enim mihi apertum est magnum;* et 2 Cor. 2: *Cum venissem... Troadem... et ostium mihi apertum esset in Domino.* Porrò per ostium apertum intelligitur occasio fructuosè prædicandi Evangelium.

Quia modicam habes virtutem. Hic Philadelphensis

episcopus, licet vir sanctissimus, videtur in prædicando fuisse modicè talenti. Quare præsentis loci hic est sensus: Licet in prædicando modicam gratiam et modicas vires habeas, tamen constanter prædica, quia facies fructum. Etenim ego tibi aperui et aperiam ostium, quod nemo possit claudere; tuo invalido verbo ego dabo valorem, fructum ac incrementum, quod nemo impedit. Ex quo patet quòd prædicatio per bonam vitam sit longè efficacior omni studio ac eruditione facundorum verborum.

Vers. 14: *Et angelo Laodicie ecclesie scribe: Hæc dicit: Amen.* Hujus Laodicensis episcopi nomen etiam ignoratur. Porrò ille fuit vir ignavus et socors, idèque durè à Christo Domino reprehenditur; et ut reprehensionem melius apprehenderet, ac vitam suam emendaret, Christus profutur se esse ipsam supremam veritatem, et principium omnis creaturæ; idèque testem fidelem et verum. Etenim vox *amen* hic non adverbialiter, sed nominaliter accipitur, et significat ipsam supremam ac incommutabilem veritatem.

Vers. 16: *Quia tepidus es.* Hujus vitii radicem edicunt verba sequentia: *Dicis, quòd dives sum, et locupletatus, et nullus ego; et cæcus et nudus.* Proinde episcopus hic habebat fidem; idèque non erat frigidus; nam vera fides esse non potest sine calore alieujus saltem tenus Dei amoris, siquidem involvit piùm quemdam erga primam veritatem credulitatis affectum.

Verùm non habebat plenitudinem honorum operum; soli suæ fidei et quibusdam adjunctis operibus fidebat; et per ipsa se credebat divitem, opulentum, securum de vita æternâ. Hinc erat miser, miserabilis, pauper et nudus, utpote carens veste nuptiali. Non creditur solum sine operibus fidem sufficere ad justitiam; sic enim fuisset hæreticus, adeoque et frigidus. Itaque aliquis episcopo necessarias virtutes habuit, aliquas non habuit; et istam mediâ vitam ex imperitiâ aut desidiâ credebat sibi sufficere; idèque et alius surgere non studuit. Et hinc fuit partim calidus, partim frigidus; et neque frigidus, neque calidus; sed tepidus. Quòd verò hic tepor, seu in christianâ viâ proficiendi neglectus sit grave peccatum, passim docent SS. Patres; atque id præsertim verum est in personis ecclesiasticis. Porrò aqua tepida habet antipathiam cum nostro stomacho, et hausta causat vomitum. Cùm igitur omnes nos per Baptismum sionis transmissi in mysticum Christi corpus, hinc de tepidè viventibus christianis Dominus rectè dicit: *Incipiam te evomere ex ore meo, hoc est, ejiciam te extra meum corpus, seu extra meum regnum.* Est congrua allegoria.

Porrò circa hæc verba v. 15: *Utinam frigidus esses!* quæri solet an melius sit esse frigidum, seu infidelem, quàm esse tepidum, seu malum catholicum. Et hæc questionem fasè agitat S. P. Aug., lib. 4 de Bapt., cap. 20; atque post multa conclusa ac resoluta se non aulere precipitare sententiam: sunt enim excedentia et excessa. Uterque, licet contra fidem non disputet, contra ipsam tamen vivit; et quoad hoc est pejus

contra ipsam vivere quam disputare. Hinc 1 ad Timoth. 5, scripsit S. Paulus: *Qui suorum, et maxime domesticorum, curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior*, quia nempe contra fidem agit, non disputando, sed malè vivendo; quod maxime verum est in tepido episcopo; hic enim suorum non habet curam. Et ita videtur intelligendus presens locus Apocalypsis, scilicet quod in his circumstantiis isti episcopo melius fuisset esse frigidum, seu indelelem, quam esse tepidum, seu malum catholicum, conformiter ad id quod habet S. Petrus, Epist. 2, cap. 2, v. 21: *Melius... erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem, retrorsum converti ab eo quod illis traditum est, sancto mandato*. Unde, etsi absolutè optare alterius vitium seu peccatum sit illicitum, licet tamen comparative minus malum majori malo alicui præcipere, quia sic minus malum induit rationem alicujus boni.

Nonnulli præfatum textum etiam non malè expli- cant hoc modo: *Utinam frigidus esses!* licet non tibi, esset melius tux ecclesiæ; si enim esses frigidus, posses degradari à tuis coepiscopis; atque ita tua eccle- sia acciperet alium episcopum; nunc autem, quia duntaxat es tepidus, illi non habent plenas te degra- dandi causas. Interim ego habeo, et nisi te correxeris, tractabo te ut aquam tepidam; evomam te ex meo corpore; permittam te labi in alia graviora peccata, atque ita curabo te degradari.

CAP. IV, V.

Videt Joannes per ostium apertum in caelo, Deum habi- tatum jaspideo et sardio, in throno smaragdino resi- dentem, ac iride amictum, et circumsedentes viginti quatuor seniores, et quatuor animalia, plena oculis, et alis sine instructa. Videt etiam in dexterâ Dei seden- tis librum scriptum intus et foris, clausum sigillis sep- tem; quem cum nemo possit aperire, Agnus primum occisus illum aperuit.

QUESTIO PRIMA.

Quinam sint viginti quatuor seniores; item quinam signi- ficentur per quatuor animalia.

Cap. 4, v. 1: *Post hæc vidi, et ecce ostium apertum in caelo, nempe ad videndam, et postmodum Ecclesiæ tradendam, quæ Christus Dominus ante suam ascensio- nem non revelaverat, et quæ usque tunc solum oculum noverat, arca Dei consilia circa regimen et decar- sum Ecclesiæ usque ad finem seculi. Hinc enim se- quitur: Ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc, utique post mortem prædictorum septem episcoporum, et post præsentem persecutionem. Porro hæc visio fuit tantum imaginaria et intellectualis; et consequenter non realis, sed imaginaria tantum apertio cæli. Simi- lis ferè fuit visio Ezechielis cap. 1, v. 1: *Aperiti sunt cæli, et vidi visiones Dei*.*

Vers. 2: *Et ecce sedes posita erat in caelo, et supra sedem sedens, id est, super sedem regia quædam ma- jestas sedebat, per quam nonnulli Christum intelligunt. Sed rectius alii asserunt fuisse imaginem Dei Patris; nam infra, c. 5, v. 7: *Agnus occisus, id est, Christus, accipit librum de dexterâ sedentis in throno; ac prout manifestum est eum qui sedet diversum esse à Christo*.*

Vers. 4: *Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor*. Per hæc sedilia significatur sublimitas meritum, in quibus tanquam sedilibus sancti seniores conquescent.

Et super thronos viginti quatuor seniores sedentes, non aliud sunt throni et sedilia, sed vocem Græcæm *ἑξήκοντα* modò retinet interpres Latinus, modò sedilia vel sedes vertit. Verum quinam sint viginti quatuor seniores, de quibus hic et postea sæpius in Apocalypsi, satis incertum est: nam desuper sunt varie interpretati sententia. Aliqui putant esse duodecim patriarchas Israe- liticarum tribuum, ac duodecim novi Testamenti apostolos. Attamen et apostoli, et isti patriarchæ fuerunt tredecim; et an omnes tredecim patriarchæ sint sancti, valde incertum est. Præterea hos seniores multo plures esse quam viginti quatuor, et non unius nationis aut lingue esse, sed multarum, manifestum est ex verbis cap. 5, v. 9, ubi ipsi aiunt: *Redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione*. Itaque vero similior apparet sententia eorum qui per istos viginti quatuor seniores indefinè intelligunt totum senatum cælestis curiæ, id est, omnes principales sanctos novi et antiqui Testamenti. Et hic rectè vocantur *seniores*, quia sunt cæteris sanctis honorabiliores, et dignitate eminentiores. Igitur sicut plures erunt quam duodecim apostoli sedentes in nubibus super sedes duodecim, judicantes duode- cim tribus Israel, Matth. 19, v. 28, ita plures esse videtur quam duodecim ex utroque Testamento, qui circa thronum Dei in caelo sedent. Sed numerus duode- denarius est numerus universalis omnium qui à quatuor mundi partibus per fidem SS. Trinitatis ad cælum vocantur, et circa thronum Dei sedent, ut in psal. 86 interpretatur S. P. Aug. Duodenarius enim numerus perfectus est, significans quandam univer- sitalitatem; nam componitur ex quatuor ter ductis. Tria significant quatuor mundi plagas, ex quibus universi sancti conflunt. Omnes igitur seniores, et illustriores SS. Patres, qui ab ortu, occasu, septentrione et meridie, in fide Trinitatis per dilectionem operantur, circa thronum Dei sedebant, ad numerum illorum duodecim ex veteri, et duodecim ex novo Testamento pertinent. Nam et illi, qui novum Testamentum præ- cesserunt, etiam vocati sunt ex quatuor mundi plagis in Trinitate, quia omnes fidem Trinitatis habuerunt, vel explicitam, vel implicitam, et omnes per fidem, spem et charitatem conjuncti sunt cum cæteris sanctis.

Vers. 6: *Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo*. Per mare vitreum quidam intelligunt aquas baptismatis, quidam infinitam multitudinem SS. angelorum. Plausibilis sustinetur quòd intelligat- ur omnis congregatio mortalium hominum, totum genus humanum, et tunc presens, et postmodum futu- rum. Etenim etiam cap. 17, v. 15, dicitur: *Aquæ quas vidisti, ubi meretrix sedet, populi sunt, et gentes, et lingue; ubi per meretricem Roma pagana, per aquas intelliguntur omnes illi subjectæ gentes. Ille possunt vocari et mare, quia mare non est aliud quam congregatio aquarum. Item cap. 15, v. 2, dicitur:*

*Vidi tanquam mare vitreum nistum igne, et eos qui vi- cerunt bestiam... stantes super mare vitreum; ubi rur- sus per vitreum ac igne nistum mare intelligitur mundus pravus, damnatus ad gehennas. Hic autem totum mare est ante Dei thronum, quia totus mun- dus est ante ejus plenum, et liberum conspectum. Non est autem putandum, inquit Ribera, hoc mare ita dici vitreum, ac si condensatum esset; sed vitreum epitheton est maris, quo solent uti poete; ut mare tranquillum, et perlucidum significetur; ut apud Horatium: *Vitreum daturus nomina Ponto*. Itaque hic dicitur instar crystalli vitreum, seu perlucidum, quia patet divinis oculis usque ad fundum, Deus enim videt etiam intus hominum cogitationes.*

Et in medio sedis, et in circuitu sedis, quatuor ani- malia plena oculis ante et retro. Nimirum aliqua erant in sedis medio, aliqua in ejus circuitu. Communis sententia affirmat aquilam fuisse in sedis medio: et quidam volunt fuisse supra ipsam sedem in medio; atque propterea dici quòd istud animal fuerit simile aquile volanti, quia nempe erat non in volandi actu, sed in volantis situ, eò quòd expansis alis incubaret divino throno; per quòd significatur hujus animalis præ alis dignitas. Alii tamen censent istorum anima- lium loca non fuisse stabilia; sed modò hoc, modò istud fuisse in medio throni: et per throni medium non locum supra thronum, sed locum directè ante ipsum intelligunt. Porro quinam significentur per quatuor ista animalia, rursus non constat apud inter- preses. Quidam quatuor patriarchales sedes, quidam significari volunt quatuor totius mundi partes, seu potius quatuor angelos, istarum partium præfectos ac rectores, qui sunt principes, et administratores Dei circa curam Ecclesiæ, et circa salutem ac regimen hominum totiusque mundi.

Resp. et dico 1^a: Per quatuor animalia non signi- ficentur jam memorati quatuor angeli, uti vult A La- pide; patet hoc ex cap. 5, v. 9, ubi inter laudes Agni ista quatuor animalia cum viginti quatuor senioribus cantant: *Redemisti nos Deo in sanguine tuo*; atque non angeli, sed homines redempti sunt sanguine Agni; ergo, etc. Nec dici potest cum A Lapide quòd anima- lia emerent cum viginti quatuor senioribus communi voce, et tanquam aliorum custodes hoc dicerent, si- quidem Joannes representat quatuor animalia distinc- tia ab angelis, et distinctè ab illis canentia, ut liquet ex præcit. cap. 5, v. 11, ubi dicit: *Andræ vocem ange- lorum multorum in circuitu throni, et animalium, et seniorum, et erat numerus eorum mille millium; item c. 7, v. 11, non aliquid aut minus præcipales, ut patet A Lapide, sed omnes angeli stabant in circuitu throni, et seniorum, ET QUATUOR ANIMALIUM; ergo manifestum est quòd quatuor animalia sint distincta ab angelis.*

Dico 2^a: Ista quatuor animalia significant quatuor evangelistas; atque hæc est communis, non tantum interpretum, sed etiam SS. Patrum sententia, nimirum SS. Irenæi, lib. 5 adversus hereses, cap. 11; Athanasii in Synopsi; Hieron., proem. super Evan- gel. Matth.; Gregor., hom. 5 et 4 in Ezech., et Aug.,

S. S. XXV.

lib. 4 de Cons. Evang.; item tract. 56 in Joan., ubi ita scribit: *« Apud Ezechiellem prophetam et in Apoca- lypsi Joannis... commemoratur animal quadruplex, habens quatuor personas, hominis, vituli, leonis, aquilæ. Qui ante nos Scripturarum sanctorum mysteria tractaverunt, plerique in hoc animali, vel potius in his animalibus quatuor evangelistas interfecerunt. »* Deinde allegat rationem ob quam tres prælimi Evan- geliste sint comparati homini, vitulo et leoni; ac tandem subjungit: *« Illi omnes præpè de terrenis, id est, de iis quæ in terrâ gessit Dominus noster Jesus Christus, non recesserunt: de divinitate ejus perpauca locuti sunt, tanquam in terrâ cum illo ambulantes. Restat aquila, ipse est Joannes, sublimium prædicator, et lucis internæ atque æternæ fixis oculis contemplator. »* Hæc sententia etiam confirmatur ex auctoritate Ec- clesiæ, quæ in Officio divino de Evangelistis, et in octava S. Joannis evangelistæ, ista animalia illis appro- priat.

Obj. 1^a: Joannes hic loquitur de eisdem anima- libus de quibus Ezechiel cap. 1, v. 5; atque animalia Ezechielis esse angelos, patet ex cap. 40, ubi propheta illa vocat *Cherubim* qui stipant currum gloriæ Dei; ergo, etc. — Resp. Neg. min., et ad probationem dico quòd propheta ista animalia non vocat *Cherubim*, quia erant angeli, sed quia erant pleni scientiâ et noti- tiâ divinorum mysteriorum, prout exponit B. Petrus Damianus, serm. 2 de S. Mattheo, ubi de evangelistis dicit: *« Enimverò hæc sunt sancta illa animalia, quæ undique plena oculis referuntur, in quibus utique sicut revera Cherubim exuberat scientie plenitudo. »*

Obj. 2^a: Joannes ista animalia vidit in caelo; atque cum ipse tunc adhuc in terris viveret, non potuit in caelo seipsum inter evangelistas videre: nec potuit, cap. 6, v. 7, à seipso edoceri, dùm quatuor animal dixit Joanni: *Veni, et vide*; ergo per quatuor anima- lia non intelliguntur quatuor evangelistæ. — Resp. Disting. min.: Non potuit seipsum inter evangelistas videre à parte rei, seu in propria personâ, concedo minorem; non potuit seipsum videre spiri- tu prophete- tico, seu in figurâ aquilæ, nego minorem: etenim in caelo apparebant quatuor præfata animalia, quæ qua- tuor evangelistarum personas gerant. Sunt autem quatuor evangelistæ, veluti quatuor animalia victricis quadrigæ Verbi incarnati, quibus in Ecclesiâ militante per universum orbem vebitur, debellando et conver- tendo ad fidem, seu castra sua, indeleles et peccatores hostes suos. Quidquid enim infidelitatis et vitiorum toto orbe per gratiam Christi expugnantur, quatuor Evangeliorum ministerio et doctrinâ pericitur; ge- stant enim *gladium spiritus, quod est verbum Dei*, ad Ephes. 6, v. 17. Unde Petrus Damianus, serm. 2 de S. Joan. apost. et evang., rursus ita scribit: *« Num- quid et iste Joannes plus quam propheta non est qui præter omnem consuetudinem prophetarum, semetip- sum conspexit in spiritu; et inter plurima revela- tionum cælestium sacramenta, dùm aquilæ volantis similitudinem vidit, semetipsum veraciter recognovit? »* Imò ipsemet A Lapide, ejus est præfata ob-

(Trente-quatre.)

jectio, eodem modo aliam difficultatem solvit, dicens infra, cap. 7, ad v. 3: *Vidit in celo cum palmis, stolis et coronis animas fidelium gentium, qui adhuc vivebant in terra.* Et rationem addit: *Erant beatae, et habiturae coronas.* Unde etiam non implicat quod Joannes, adhuc viator, à seipso potuerit edoceri, quatenus in visione prophetica apparebat in celo inter beatos.

Obj. 5^a: Quatuor animalia hic distinguuntur à viginti quatuor senioribus; atque, si per ista animalia intelligerentur evangelistae, ab ipsis distingui non possent, quandoquidem, utpote inter eminentiores sanctos, ad numerum viginti quatuor seniorum maxime pertinerent; ergo, etc. — Resp., cum Riberà, quatuor animalia seu evangelistas non distingui à viginti quatuor senioribus, quasi ipsi his inferiores sint, vel ad numerum illum aut illam dignitatem pertinere non possint, sed quod dignitate quiddam præterea emineant, ejus causâ extra illum numerum constitui et nominari debeant. Sic licet omnes apostoli fuerint pastores et doctores, tamen propter specialem quandam dignitatem aut prerogativam, quam præ his habuerunt, eosdem extra horum numerum constituit S. Paulus, ad Eph. 4, v. 11, dicens: *Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, ... alios autem pastores et doctores.*

QUESTIO II.

Quisnam sit liber signatus sigillis septem.

Cap. 5, v. 1: *Et vidi in dextera sedentis supra thronum librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem.* Similem librum memorat propheta Isaias, cap. 29, v. 11, dicens: *Et erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent: Lege illum; et respondebit: Non possum, signatus est enim; 12: Et dabitur liber nescienti litteras, et dicitur: Lege; et respondebit: Nescio litteras.* Origenes, hom. 12 in Exod., censet per istos libros intelligi sacras Litteras, quæ sunt liber scriptus intus et foris, quia continent multa clara et multa obscura. Hæc intus, illa dicit scripta foris. Et quidem per memoratum ab Isaiâ librum intelligi ejus prophetiam, admodum vero simile est: etenim obsecratis per peccata Judeis fuit liber clausus et signatus, non tantum respectu populi nescientis litteras, sed etiam respectu sacerdotum et doctorum jactantium sibi esse clavem scientiæ; nam et hi in istâ prophetiâ Christum Dominum adeo non intellexerunt, ut ipsam tanquam solentorem abjecerint et eructaverint. Atvero apostoli intelligebant omnes utriusque Testamenti libros, cis enim à mortuis excitatus Dominus aperuit sensum ut intelligerent Scripturas, Luce 24, v. 45, et ad eundem finem misit eis Spiritum sanctum, qui ipsos docuit omnia. Quare ille per clausum et firmissime sigillatum librum non possunt intelligi sacre Litteræ: nam hunc librum nemo præter Christum Dominum intelligere poterat. Itaque

Resp. et dico: Per librum istum, quem Joannes vidit, intelligitur sapientissima et incomprehensibilis Dei memoria, in qua descriptus est divine providentiæ modus, quo Dominus Ecclesiam suam reclusam est usque ad finem sæculi, ac in perpetuas æternita-

tes. Hæc enim omnia sunt secretissima, et præter divinam majestatem nemo illa novit, nisi Christus Dominus, cui patent omnes thesauri divine sapientiæ; et ille hujus libri aliqua hic revelat S. Joanni. Ita hunc locum intrepreatur S. Irenæus, lib. 4, cap. 57; qui ibidem librum istum rectè appellat *librum patenam*, id est, divine ac paternæ in nos providentiæ.

Porrò antiquorum libri erant volumina quæ circa cylindrum aut baculum convolvebantur, non autem conjungebantur paginatim, sicut hodie fieri solet. Hinc S. Joannes dicit etiam infra, cap. 6, v. 14: *Calum recessit sicut liber involutus; et Isaias, cap. 54, v. 4: Cæli complicabuntur sicut liber; item Ezechiel, cap. 2, v. 9: Ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber, et expandi illum coram me, qui erat scriptus intus et foris.* Et hi libri scribebantur duntaxat intus, nisi dum corticis aut membranæ facies non capiebant omnia, aut dum erat nimia scribendorum copia. Unde quia in hoc libro scripta fuerunt tota secreta mysteria, ut una facies non posset capere omnia, ideo non tantum intus, sed etiam foris, id est, à tergo in exteriori facie, Joannes eum scriptum fuisse asserit.

Ceterùm illi qui per prælatum librum intelligunt sacras Litteras, per septem ejus sigilla intelligunt septem Spiritus sancti charismata, per quæ sunt scriptæ istæ Litteræ, et sine quibus non possunt intelligi. Verùm hæc expositio non congruit præsentis loco: nam seq. cap., ad primi sigilli aperturam, exit equus albus, ad secundi aperturam exit equus rufus, et ita fit ad singulas aperturas, ad quas revelatur aliqua magna mutatio quæ futura erat in Ecclesia. Proinde per septem sigilla intelliguntur septem istæ in Ecclesia mutationes; et ita sensus est: Hunc librum nemo poterit legere, adeoque nec intelligere, nisi primum viderit istas septem mutationes; et istas præter Dominum Deum nemo potest adducere aut permittere, nisi solus Agnus Dei. Unde sigilla hic accipiuntur pro rebus sigillatis.

Petes quemnam sint septem cornua Agni et septem ejus oculi, de quibus cap. 5, v. 6. — Resp.: Nonnulli per septem cornua intelligunt septem angelos, seu episcopos ecclesiarum Asiæ, de quibus cap. 2 et 3. Dionysius Carthusianus intelligit omnia regna et imperia mundi, quæ sunt in manu et potestate Christi. Verùm melius per ista septem cornua et septem oculos intelliguntur septem spiritus, ut mox se explicat Joannes, dicens: *Qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram.* Porrò hi septem spiritus sunt supra, cap. 1, quæst. 1, memorati septem principales angeli, qui non soli divine Majestati ministrant, sed etiam ipsi Agno, id est, humane in Christo nature; hæc enim à Deo accepti supremam in omnem creaturas potestatem et auctoritatem. Et isti septem angeli sunt ejus septem cornua, quia sunt ejus militiæ et fortitudinis, quæ in Scripturâ sacrâ significatur per cornua, puta Psal. 74: *Omnia cornua peccatorum confringam, et exaltabuntur cornua justi.* Itaque dicuntur esse cornua, quia sunt fortissimi ad profligandos demones, ad vitandam Ecclesiam, ad patranda miracula, ad de-

fensionem justorum, et vindictam impiorum. Angeli isti etiam dicuntur esse Agni oculi, quia sunt ejus executores ad contemplandas ac ipsi referendas actiones hominum totius mundi. Unde de his dicitur Zachar. 4, v. 10: *Septem isti oculi sunt Domini, qui discurrunt in universam terram, uti et hic dicitur missi in omnem terram.* Deus enim licet omnia per se videat, ad suam tamen magnificentiam creavit etiam tales ministros, quibus tanquam instrumentis fortitudinis et providæ sapientiæ suæ utitur.

CAPUT VI.

Agnus aperit sex prima libri signati sigilla, et S. Joannes videt quatuor equos, et alia quæ ad apertionem sigillorum se manifestant. Septimi verò sigilli apertio usque ad caput 8 differtur.

QUESTIO PRIMA.

Quidnam significent equus albus et equus rufus.

Vers. 1: *Et vidi quod aperuisset Agnus unum de septem sigillis. Reserato primo sigillo, antequam hæc evolveretur, S. Joannes vocatur ut evolutionem videat, et arcana contenta in primâ parte libri; et vocatur ab uno, id est, à primo quatuor animalium. Unum enim pro primum hic accipitur more Hebræorum, ut dies unus, Gen. 1, v. 5; una sabbatum, Marci 16, v. 2. Unde S. Joannes, v. 3, sigillum, quod post hoc primum aperitur, secundum appellat.*

Vers. 2: *Et ecce equus albus.* Per hunc equum nonnulli intelligunt glorificationem Christi Domini humanitatem: nam huic Deus Verbum insidet, ac ipsa utitur tanquam equo ac instrumento. Verùm cum verba sequentia manifestè insinuant quod Christus homo fuerit hujus equi insessor, clarum est quod ipse non possit intelligi per equum. Itaque

Resp. et dico: Per equum album intelliguntur viri apostolici et præcones evangelici, de quibus etiam dicitur in Canticis canticorum, cap. 1, v. 8: *Equitavi meo in curribus Pharaonis assimilavi te: hi enim in initio Ecclesiæ occurrerunt per totam mundum, et Christi Evangelium intra paucum tempus quocumque deportaverunt; et ubique contra diabolum generosè pugnaverunt. Hinc rectè comparantur equis: equus enim est animal velox, bellicosum ac firmissimum jumentum. Porrò singularis numerus hic assidue ponitur pro plurali.*

Et qui sedebat super illum habebat arcum. Hujus albi equi iterum fit mentio cap. 19, v. 11, et de ejus insessore dicitur: *Qui sedebat super eum, vocabatur Fidelis et Verax, et cum justitia iudicat et pugnat.* Manifestum igitur est quod insessor hujus albi equi sit Christus Dominus, cujus arcus et sagitte laudantur etiam à Psal. regio, psal. 119: *Sagitta potentis acute; in qua verba S. P. August. ita scribit: Sagitta potentis acute verba Dei sunt. Ecce jacuntur et transfingunt corda, et amor excutitur, non interitus comparatur. Sagittat cor amantis ut adjuvet amantem. Item: Sagitta tunc acuta, (hinc) populi sub te cadent, in corda inimicorum regis, psal. 44.* Hæc ergo sagitte sunt evangelicæ prædicatio, quam per charitatem fixit et firmavit Christus Dominus in gentium, qui Domino Deo ini-

mici erant, cordibus, atque ita omnes mundi populos fecit cadere, et Domino Deo esse subiectos atque amicos. Hujusmodi igitur arcum gerit hic Christus Dominus. *Et data est ipsi corona, utique in resurrectione: tunc enim exaltavit illum Deus, et dedit illi novam quod est super omne nomen, ut ipsi flectatur omne genu, caelestium, terrestrium ac infernorum. Et ita coronatus exivit vincens ut vinceret; hoc est, qui mortem jam vicerat, denuò exivit ut evangelicæ prædicatione vinceret diabolum, et ut sibi acquireret imperium super omnes gentes. Porrò hujus victoriæ symbolum est equus albus. Unde etiam quinque angeli, qui pro Judeis contra copias Antiochi, et telæ et fulmina jaculando, victoriam pepererunt, in equis fulgidis apparuerunt, 2 Machab. 10, v. 29. Et olim victores in triumpho equis albis vectari solebant, uti de triumpho Diocletiani et Maximiani scribit Pomponius Lælius: *Post triumphantium currus ex auro et lapillis pretiosis, quem trahebant quatuor equi candore certantes cum nive, etc.**

Vers. 5: *Et cum aperuisset sigillum secundum, ... v. 4, exiit alius equus rufus.* Equum hunc, uti et duos sequentes oppositos esse primo, manifestum est ex eo quod istis tribus characteres primo oppositos tribuat S. Joannes. Nam primus est albus; albedine tantum fausta et læta pretendit; rufus pacem terræ conturbat; niger habet stateram iniquam; pallidus seorsorem habet mortem, et infernum comitem.

Porrò quod per equum rufum significetur bellum à Romanis imperatoribus pagani illatum religioni Christianæ, communiter sustinent interpretes. Unde dicitur rufus propter effusum SS. martyrum sanguinem. Nec insolitum est ut prophetae per equos rufos imperia sanguinolenta represententur: nam per reforum eorum quadrigam Nabuchodonosor et alii Chaldeorum reges sanguinari demonstrati sunt. Zachar. 6, v. 2.

Quandonam verò hic Ecclesiæ status, sanguine martyrum rubens, ineeperit, non satis constat inter auctores. Interim à Lapide et Fromondis putant quod ineeperit à persecutione Neronis, et duraverit usque ad tempora Constantii Magni. Attamen, cum Nero (item Domitianus) persecutionem excitaverit antequam conscripta esset Apocalypsis, et prophetia non sit de præteritis, sed de futuris, melius videntur sentire illi qui asserunt quod prophetia de equo rufo coepert imperii sub persecutione Trajani et alius eam subsequentiibus usque ad Constantinum. Igitur equi rufi et innumerabiles martyrum sanguine cruentati, sunt hi præsertim imperatores: Trajanus, Adrianus, Antoninus Pius, Marcus Aurelius, Septimius Severus, Julius Maximinus, Decius, Valerianus, Aurelianus, et denique omnium cruentissimi Diocletianus et Maximilianus. Etenim ex omnibus historiis constat quod Diocletianus in Oriente, Maximilianus in Occidente innumerabilem Christianorum multitudinem variis suppliciis trucidaverunt, staterintque Christianismum toto orbe extingere. Unde unico mense numerata sunt septemdecim millia martyrum trucidata à Diocletiano. Vide Eusebium, lib. 8 Histor. ecclesiast.